

PERSPEKTIVA ATAMALARI VA TUSHUNCHALARI BO'YICHA YIG'MA LUG'AT

Analitik perspektiva - *chiziqlar va jarayonlarni algebra tiliga o'tkazib hisoblash yo'li bilan yasaladigan perspektiva.*

Aks tasvir - *narsaning ko'zgudagi yoki suvdagi akslangan tasviri.*

Arxitektorlar usuli - *tasvirni parallel to'g'ri chiziqlarning tushish nuqtalaridan foydalanish ustunligida bajarish.*

B

Balandlik masshtabi - *narsalar tekisligiga perpendikulyar joylashgan to'g'ri siziqqa qurilgan masshtab.*

Bosh nuqta - *qarash nuqtasidan kartinaga tushirilgan perpendikulyarning kartina bilan kesishgan nuqtasi.*

Bosh masofa *qarash nuqtasidan kartinaga qadar masofa.*

Burish vatarlari - *kesmaning xaqiqiy kattaligi u orqali o'tgan tekislikni aylantirib kartina bilan ustma-ust qo'yish orqali topiladi. Tekislikni burish jarayonida undagi yotgan nuqta bilan uning kartinadagi jipslashgan holatini birlashtiruvchi vatar burish vatarlari deyilib, kesma nuqtalari kartinaga shu vatarlar yo'nalishida proyeksiyalanib qo'ya qolinadi.*

Burchak interyeri - *bironta ham devori kartina tekisligiga parallel joylashmagan interyerning perspektivasi.*

G

Geometrik tahlil - *kartinani geometrik yasashlar asoaida tekshirish.*

Gorizont (ufq) chizig'i - *qarash nuqtasi orqali o'tgan gorizantal tekislikning kartina bilan kesishgan chizig'i.*

Gumbaz perspektiva - *sfera yoki ellipsoidning ichki qismiga ishlangan perspektiva.*

Y

Yon devor usuli - *ob'ekt asosining perspektivasi bo'yicha uning balandligini aniqlashda foydalaniladigan har qanday vertikal tekislik.*

I

Inteyrer - *fransuzcha so'z bo'lib "ichki qism" ya'ni xonaning ichki qismi ma'nosini bildiradi. Tasviriy san'atda arxetektura fazosi, xonalar, zallar, anfiladlar (bir-birini to'g'ri chiziqda joylashgan eshiklar bilan bog'lab turuvchi qator xonalar)ni tasvirlashga bag'ishlangan janr.*

K

Kartina - *narsaning perspektivasi bajariladigan tekislik.*

Kasr masofa nuqtasi - *masofa nuqtasi tasvir chegarasidan chiqib ketgan xolatlarda masofa oralig'ini bir necha*

marta qisqartirib olingandan keyingi masofa nuqtasining xolati.

- Kenglik masshtabi** - *kartina asosiga parallel to'g'ri chiziqlarga qurilgan masshtab.*
- Kineperspektiva** - *grafik usulda foto-kino suratlari va kinofilmlar bo'yicha harakatlanuvchi ob'ektning tezligi va tezlanishi haqidagi ma'lumotlarni o'tgatuvchi fan.*
- Kichik kartina usuli** - *bu usulda tasvir kichkina o'lchamda bajarilib, so'ng katta tekislikka gomomotetiya qoidalariga asosan kattaytirib ko'chiriladi.*
- Kuzatish perspektivasi** - *narsaning tasvirini, narsaga qarab turib, perspektiv qonunlar asosida ko'z chamasida bajarish.*
- Q**
- Qayta tiklash (rekonstruksiya)** - *ob'ektning ba'zi ko'rinishlari (foto suratlari) asosida uning to'liq tasvirini tiklash.*
- Qarash nuqtasi** - *kuzatuvchining ko'zi joylashgan nuqta.*
- M**
- Markaziy yoritish** - *uch o'lchamli fazoda joylashgan yorug'lik manbaidan (shag'am, elektr lampasi va h.k.) yoritish.*
- Markaziy proyeksiya** - *bitta nuqtaviy markazdan proyeksiyalash natijasida tekislikda hosil bo'lgan proyeksiya.*
- Masofa nuqtalari** - *gorizont chizig'ida bosh nuqtadan chap va o'ng tomonda bosh masofaga teng uzoqlikda joylashgan nuqtalar.*

N

Narsalar tekisligi	- <i>narsalar joylashishi mumkin bo'lgan gorizonta tekislik.</i>
Narsalar fazosi	- <i>qarash nuqtasiga nisbatan kartinaning orqasida joylashgan fazo.</i>
Neytral fazo	- <i>kuzatuvchining orqasida joylashgan fazo.</i>
Nurlar tekisligi	- <i>to'g'ri chiziqli orqali o'tuvchi nurlar hosil qilgan tekislik.</i>
Neytral tekislik	- <i>qarash nuqtasi orqali kartinaga parallel o'tgan tekislik.</i>
O	
Oraliq fazo	- <i>kartina tekisligi bilan neytral tekislik orasidagi fazo.</i>
P	
Perspektiva	- <i>odamning fazoni ko'rib idrok qilish xususiyatlarini hisobga olgani xolda markaziy proyeksiyalash asosida bajarilgan tasvir.</i>
Panoramali perspektiva	- <i>silindr sirtining ichki qismida bajarilgan perspektiva.</i>
Parallel yoritish	- <i>yoritish markazi cheksiz uzoqlikda joylashgan manbadan yoritish.</i>
Parallelizm tekisligi	- <i>qarash nuqtasi orqali fazoda berilgan ikki to'g'ri chiziqli yoki tekislikka parallel o'tgan tekislik.</i>
Perspektiv masshtab	- <i>perspektivada xaqiqiy o'lchamlar emas, balki nisbiy o'lchamlarni bildiradigan, o'zgaruvchan o'lchov birligiga ega masshtab.</i>
Plafonli perspektiva	- <i>gorizonta tekislikda bajarilgan perspektiva.</i>
R	

Relefli perspektiva	- yarim bo'rtgan tasvirlar, u haykaltaroshlar tomonidan devorga va javonlarga haykalchalar guruhini bajarishda ishlatiladi.
Radial usul	- yasashda nurlarning tekislik bilan kesishuv nuqtalariga asoslanish ustun bo'lgan usul.
T	
Teatral perspektiva	- ob'ektning tasviri bir necha tekisliklarda bajarilib, so'ng ularni o'zaro biriktirilishi orqali fazoni kengaytirishga yordam beradigan tasvir.
Tekislikning kartina izi	- narsalar tekisligining kartina bilan kesishuv chizig'i
Tekislikning tushish chizig'i	- qarash nuqtasi orqali fazoda berilgan tekislikka parallel o'tkazilgan tekislikning kartina bilan kesishgan chizig'i.
To'g'ri chiziqning kartina izi	- to'g'ri chiziqning kartina bilan kesishgan izi.
To'g'ri chiziqning tushish nuqtasi	- qarash nuqtasidan to'g'ri chiziqqa parallel o'tkazilgan to'g'ri chiziqning kartina bilan kesishgan nuqtasi.
To'rlar usuli	- katta maydonda joylashgan ob'ektlarning perspektivasini ularning plani ustiga to'r chizish orqali bajarish.
Tushgan soya	- narsaning boshqa tekislik yoki sirtida hosil qilingan soyasi.
Tushgan konturi	soya - narsaning o'z soyasi konturining tushgan soyasi.
Tushirilgan usuli	plan - ufq chizig'i bino asosiga yaqin joylashgan xolatlarda yasash aniqligini oshirish uchun

planni sun'iy ravishda pastga (yuqoriga) tushirish.

Turish nuqtasi

- *qarash nuqtasining gorizontal tekislikdagi asosi.*

O'

O'z soya

- *narsaning yoritilmagan qismi.*

O'z soya konturi

- *qamrab urinuvchi nurlar silindrining sirt bilan urinish chizig'i*

F

Frontal interyer

- *bir devori kartinaga parallel bo'lgan interyer.*

H

Havoiiy perspektiva

- *fazo chuqurligini rang orqali berish.*

Ch

Chuqurlik masshtabi

- *kartinaga perpendikulyar to'g'ri chiziqqa qurilgan masshtab.*